

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО КЛУБУ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті висвітлена проблема діяльності волонтерського клубу на базі вищого навчального закладу.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, волонтерський клуб.

Актуальність дослідження. В Україні активно поширюється волонтерський рух, тому значна кількість учених, практиків звернули свою професійну увагу на волонтерство як важливий ресурс соціальної роботи [4, 98 – 108].

Серед чинників, які обумовлюють активізацію добровільного руху, є передусім загострення соціальних проблем та відсутність досконалої системи надання соціальних послуг вразливим верствам населення [7, 105]. Роль волонтерів, яких ще називають добровольцями, є надзвичайно важливою у багатьох організаціях [7, 112]. Сьогодні значна кількість волонтерів займається соціальною роботою як у недержавних, так і у державних організаціях [8, 337]. Однак, у нашій країні дотепер не сформовано чіткої системи волонтерської роботи, особливо у вищому навчальному закладі, яка включала б ефективні механізми залучення та відбору, навчання та моніторингу, підтримки та заохочення, що є основними елементами й етапами діяльності волонтерів [3, 98].

З метою підготовки та виховання особливих особистісних якостей майбутніх фахівців засобами волонтерської діяльності було створено волонтерський клуб на базі Інституту психології, історії та соціології Херсонського державного університету, який знаходиться на початковому рівні організації. Студенти виступають водночас об'єктами та суб'єктами соціальної допомоги, що надають її у волонтерській діяльності.

Метою нашого дослідження є обґрунтування організаційно-педагогічних засад адаптації студентів на базі волонтерського клубу в умовах вищого навчального закладу.

Об'єкт дослідження – допомога та співучасть в роботі клубу молоді. Предмет дослідження організаційно-педагогічні засади діяльності клубу в умовах вищого навчального закладу.

Для досягнення мети поставлено такі **задачі:**

- вивчити об'єктивні та суб'єктивні чинники успішної діяльності студентів у клубі в умовах вищого навчального закладу;

- виявити педагогічні можливості педагогічної діяльності та волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу;

- визначити завдання діяльності волонтерського клубу для студентів вузу.

Нами було проведено анкетування студентів щодо їх ставлення до волонтерської роботи, бажання брати участь у волонтерстві, навчання різноманітним інноваційним технологіям соціально-педагогічної роботи. **Метою** даного опитування було виявити і проаналізувати стан проблем, використання волонтерів у практичній діяльності. Опитано 147 студентів-волонтерів, які навчаються в Інституті психології, історії та соціології при Херсонському державному університеті. Опитування проводилося методом напівструктурованого інтерв'ю. Одним з найскладніших пунктів анкети було завдання: здійснити самим студентом-волонтером творчий аналіз і узагальнити свій не великий власний досвід роботи. Використано метод продовження речення:

“Волонтер – це людина, яка...” (табл.1.1); “Притаманні риси волонтера...”; “У волонтерській роботі мені більш за все подобається...” (табл.1.2); “Щоб бути волонтером, треба мати такі особистісні якості...”(табл.1.3); “Які навички (вміння), необхідні волонтеру, Ви маєте?” (табл.1.4).

Виклад основного матеріалу. У переважній кількості відповідей респондентів простежується спільність розуміння змісту волонтерської роботи: безкорислива допомога людям. Всього було визначено 7 основних особистісних якостей, притаманних волонтеру.

Результати засвідчили достатній рівень обізнаності студентів щодо волонтерства.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО КЛУБУ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

н/п	“Волонтер – це людина, яка...”	%
Має позитивні враження від волонтерської роботи		
1.	Задоволення результатом зробленого	2,72
2.	Почуття необхідності людям	2,72
3.	Радість	2,72
4.	Можливість змінити щось на краще	1,36
5.	Вдячність	1,36
6.	Накопичення досвіду роботи	2,72
7.	Цікаво цим займатися	1,36
8.	Суспільні інтереси	1,36
9.	Надання допомоги	6,8
10.	Щастя дитини	3,4
11.	Нові знайомства	3,4
12.	Організація дозвілля	3,4
Має негативні враження від волонтерської роботи		
1.	Не все вдається	0,68
2.	Погане матеріально-технічне забезпечення	0
3.	Велика кількість осіб, які потребують допомоги	0
4.	Нерозуміння з боку клієнтів	0,68
5.	Негативна реакція людей на запропоновану допомогу	0,68
6.	Втомлюваність	0,68
7.	Байдужість державних структур до соціальних проблем	0
“Притаманні риси волонтеру – це...”		
1.	Любити допомагати людям безкорисливо	13,6
2.	Відгукуватися на інший біль, чужі проблеми	1,36
3.	Допомагати людям отримати допомогу	2,72
4.	Вміти працювати з людьми	1,36
5.	Любити і поважати людей, яким допомагає	1,36
6.	Бути оптимістом	0,68
7.	Бути необхідною людиною для суспільства на даному етапі розвитку	0,68
“Щоб бути волонтером, треба мати такі особистісні якості...”		
1.	Любов до людей, доброта, милосердя	2,72
2.	Гуманність по відношенню до людини	1,36
3.	Комунікабельність (вміння спілкуватися)	1,36
4.	Розуміння проблем іншої людини	1,36
5.	Співчуття	3,4
6.	Терпіння	1,36
7.	Порядність	2,72
8.	Уважність	1,36
9.	Допомога у вирішенні проблем (бажання вирішувати)	1,36
10.	Безкорисливість	1,36
11.	Відвертість	1,36
12.	Відповідальність	0,68
13.	Відкритість, привабливість	0,68

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО КЛУБУ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

“Які навички (вміння), необхідні волонтеру, Ви маєте?”		
1.	Гуманність, комунікабельність	1,36
2.	Грамотність, ерудиція	1,36
3.	Допомога у вирішенні будь-яких проблем (бажання їх вирішувати)	3,4
4.	Розуміння проблем іншої людини	1,36
5.	Любов до людей, доброта	1,36
6.	Вміння слухати	1,36
7.	Організаторські здібності	1,36
8.	Мобільність	0,68
9.	Наполегливість	1,36
10.	Бажання надавати допомогу	2,72

Виявлено, що 50% опитаних знали про існування волонтерського руху, 47% учасників назвали волонтерську допомогу як потрібну діяльність для молодих людей, для 30% студентів це нагадувало комсомольські часи їхніх батьків і було, на їх думку, цікавим. Цікавим був той факт, що переважна кількість опитаних студентів (20%) була переконана в тому, що їм потрібна спеціальна підготовка для здійснення волонтерської роботи. При плануванні роботи враховувалися соціальні та психологічні характеристики розвитку та існування українського суспільства.

Метою діяльності студентів у волонтерському клубі визначено надання допомоги одноліткам. Основні напрями такої діяльності передбачають пропаганду здорового способу життя серед однолітків, сприяння соціальної адаптації до навчання у вузі студентів, які мають у цьому потребу, організацію дозвілєвої діяльності учнівської молоді. Відповідно до організаційної структури клубу увійшли такі підрозділи: клубна рада, секція здоров'я, секція соціальних послуг, секція дозвілля [8, 376].

У своїй роботі волонтерський клуб керується Статутом, за яким принципи діяльності волонтерів визначено такі положення:

- кожен приходить до клубу, коли відчуває у цьому потребу;
- виходить із нього, коли вважає необхідним;
- член клубу поважає іншу людину: будь-то клієнт або волонтер;
- прагне надати якісну допомогу клієнту і поділитися досвідом з одноклубниками;
- волонтер завжди пам'ятає, що він майбутній спеціаліст у своїй справі і від його професійних досягнень залежить успіх колективу.

Основними функціями членів волонтерського клубу є: створення необхідних умов для нерегламентованого спілкування, відпочинку та

саморозвитку студентів-клієнтів; підтримка соціально-важливих ініціатив; надання соціальної допомоги клієнтам, які мають у ній потребу; сприяння самоосвіті та освіти волонтерів та їх клієнтів у різноманітних сферах; надання інформаційної та методичної допомоги молоді з питань організації життєдіяльності; виконання соціально-творчих замовлень; надання соціальних послуг молоді, підприємствам, організаціям.

У процесі волонтерської діяльності реалізується ціннісно-орієнтаційна та виховна функція, що включає у себе комунікативну, рекреаційну, соціальну, творчу та пізнавальну функцію. Так, комунікативна функція орієнтована на розширення можливостей спілкування, подолання самотності, пошук однодумців. Рекреаційна функція спрямована на відтворення фізичних, інтелектуальних, емоційних сил людини; на зміцнення здоров'я. Творча функція передбачає створення умов для вияву й розвитку творчого потенціалу студентів. Завдяки пізнавальній функції клуб є складовою соціальної просвіти, його члени підкреслюють важливість самовдосконалення, духовного збагачення майбутнього фахівця. Пізнавальна функція задовольняє потреби у додатковій інформації, поширення та набуття нових знань. Соціальна функція дозволяє кожному волонтеру відчути власну гідність, знайти сенс свого існування, сприяє інтеграції майбутніх фахівців у виробниче середовище, задовольняє можливість самоідентифікації, дає відчуття належності до професійної спільноти людей. Вона поєднує в собі функції адаптації, соціалізації, психопрофілактичну і пов'язана із соціально-культурними, рекреаційними, дозвілєвими проектами осіб з життєвими проблемами. Ціннісно-орієнтаційна функція полягає у формуванні системи ціннісних уявлень та орієнтацій особистості, яка займається

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО КЛУБУ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

соціальною допомогою. Мотиви, ідеали, переконання, життєва позиція волонтерів формуються і виявляються у соціальній взаємодії з іншими людьми, які чекають на допомогу. Підкреслюючи виховну функцію, слід відзначити, що реалізація дає підстави розглядати клуб як педагогічну структуру, де виховання відбувається у формі предметної діяльності і є засобом вирішення конкретних суспільних завдань.

На відміну від навчальних закладів, клубна діяльність не обмежується певним регламентом та правилами, її реалізація залежить від бажання, ініціативи та самодіяльності волонтерів з урахуванням індивідуальних інтересів та запитів. На цьому етапі повинен відбуватись процес особистісної самореалізації майбутніх професіоналів і не лише процес набуття знань, умінь і навичок, а й формування системи моральних цінностей, соціально-психологічних якостей людини сучасності.

В період створення клубу виокремилась ініціативна група з числа студентського активу, яка вивчала спеціальну літературу, аналізувала практичні напрацювання соціальних служб міста, працювали над розробкою форм та методів діяльності роботи. Перебування у клубі розраховане на чотири роки, поки студент отримує освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр. Кожна секція працює за принципом самостійної роботи. Тобто члени клубу залучаються для виконання корисних, добродійних справ [8, 377]. Наприклад, секція здоров'я розпочала пропаганду здорового способу життя серед молоді з підготовки першого випуску періодичного органу друку – стінної газети "Будьмо здорові". Девізом такої періодики є "Молодь і здоровий спосіб життя – явища сумісні", а основні рубрики відображають пропагандистський характер видання: "Рухайся до здоров'я", "Здорові новинки", "Я їм – значить існую", "Зірки за здоровий спосіб життя", "Сьогодні здоровим бути модно" тощо. У здійсненні роботи цих напрямів допомагають різноманітні форми діяльності в умовах вищого навчального закладу як теоретичного, так і практичного спрямування. Одним з головних показників громадянської зрілості майбутнього фахівця в галузі практичної психології та соціальної роботи є його толерантне ставлення до проблем клієнтів, тобто молодих людей, людей похилого віку, своєчасне вирішення цих проблем, тому викладачі та куратори академічних груп усі свої зусилля, педагогічну майстерність спрямовують на виховання у студентів професійних і громадянських якостей під час навчальних та

позанавчальних занять. Професійні навички та вміння студенти набувають під час проходження різних видів навчальних практик. Особливо приділяється увага спеціальній підготовці майбутніх фахівців засобами волонтерської роботи. Волонтерство розглядається як складова професійної підготовки. На думку І.Д. Бега, важливо вчасно сформувати образ майбутньої професійної діяльності студентської молоді під час навчання та окреслити перспективу майбутнього життєвого шляху, насиченого подіями, творчою працею та масштабними задумами. Одним із способів формування у студентів ціннісного ставлення до майбутньої професії, розвитку таких якостей, що характеризують емоційну стійкість майбутніх професіоналів (таку потрібну у наш непростий час), – здібності до самоконтролю і психічної саморегуляції, дослідник називає соціально-психологічний тренінг. Останнім часом, як вважає багато дослідників, соціально-психологічний тренінг набув значного поширення насамперед як складова підготовки спеціалістів різного профілю, в тому числі, фахівців соціальної сфери [2, 269]. Тому одним із завдань щодо підготовки студентської молоді до волонтерської роботи було використання соціально-психологічних тренінгів, а також соціально-педагогічних просвітницьких тренінгів, які проводили спеціалісти центрів соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді міста, соціально-психологічної служби університету.

Волонтерам була надана можливість в позанавчальний час у клубі волонтерів навчатися майстерності успішної комунікативної діяльності з різними категоріями дітей, підлітків та молоді, навчатися допомагати їм в складних життєвих ситуаціях, ознайомитися з інноваційними соціально – педагогічними технологіями, які можна використати у волонтерській роботі, тощо [8, 378].

Студенти – волонтери беруть активну участь у різноманітних заходах, які проводяться районними та міським центрами соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, щодо популяризації здорового способу життя та профілактики негативних явищ серед студентської та учнівської молоді міста.

Після розробки "Анкети волонтера" та проведення анкетування серед студентів Інституту психології, історії та соціології аналізу та обґрунтування висновків щодо недостатньої поінформованості студентів стосовно волонтерства і, зважаючи на популяризацію волонтерства за сучасних умов та його роль у підготовці до професійної діяльності, в Інституті психології, історії та соціології Херсонського

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО КЛУБУ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

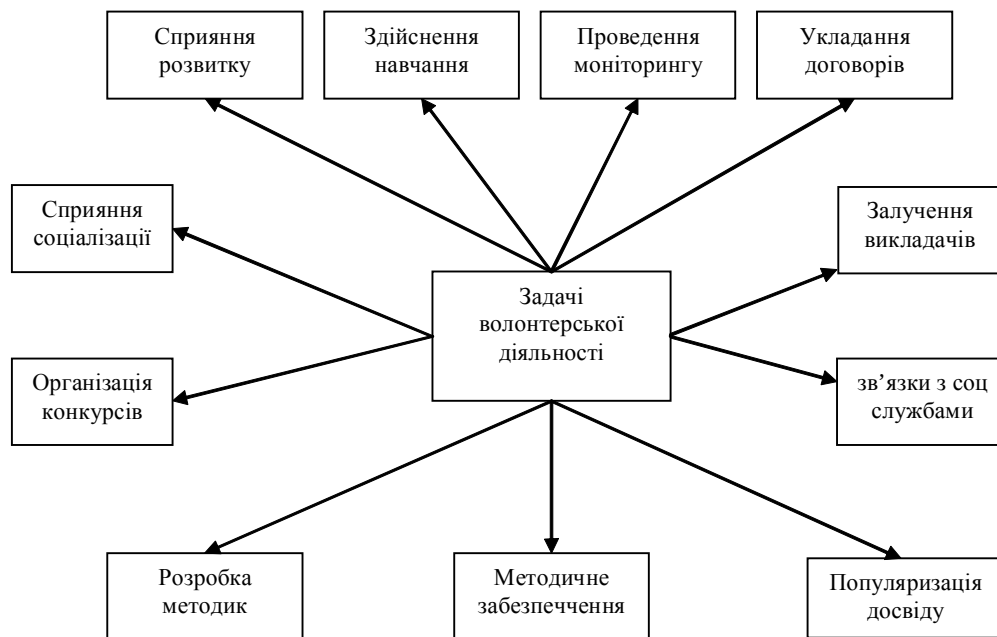
державного університету був створений волонтерський клуб. Його головною метою було залучення та підготовка студентів до волонтерської роботи, надання соціально-педагогічних послуг студентам-клієнтам. Розроблені та рекомендовані до апробації також основні задачі діяльності:

волонтерського руху /Укл.: Лях Т.П., О.В. Безпалько, Н.В. Заверіко, І.Д. Зверева, Н.В. Зимівець. – К.: ВГЦ “Волонтер”, 2001 р. – 176 с.

4. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку /Вайнола Р.Х, Капська А.Й., Комарова Н.М. – К.: Академпрес, 1999. – 112 с.

5. Волонтер и общество. Волонтер и

Малюнок 1. Задачі

Висновки. У ході вирішення поставлених завдань отримані такі результати:

- поліпшився рівень поінформованості студентів стосовно розвитку волонтерства в Україні та за кордоном;
- підвищився рівень мотивації студентів до здійснення добровільної діяльності стосовно тих, хто її потребує;
- підвищився рівень професійної компетентності волонтерів;
- проведені анкетування дали змогу зосередитись на найважливіших аспектах теоретичної та практичної підготовки студентів до здійснення волонтерської діяльності;
- налагоджені соціальні партнерські зв'язки з державними та недержавними організаціями регіону.

1. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.

2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково – практичні засади: Навч.-метод. посіб. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.

3. Волонтерство: poradnik dla organizatora

власть. Научно-практический сборник/Под ред. Л. Никитиной. – М., 2000.

6. Грига І., Брижовата О., Дума Л., Лисенко О. Досвід волонтерської роботи та напрями її вдосконалення //Соціальна робота в Україні: перші кроки /Під ред. В. Полтавця. – К.: Вид. дім “KM Academia”, 2000. – С. 145 – 173.

7. Капська А.Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах. – К., 2001. – 140 с.

8. Кравченко І.Ф. Організаційно-педагогічні умови адаптації студентів до соціальної роботи на базі волонтерського клубу // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип. 41. – Херсон, 2006. – С. 375 – 378.

9. Маккарлі С., Лінч Р. Управління діяльністю волонтерів: Як залучити громадськість до вирішення проблем суспільства /Пер. з англ. – К.: Гурт, 1998. – 160 с.

10. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: Метод. розроб. /Укл. Т.О. Рудякевич – Житомир: ЖДУ, 2004 – 20 с.

11. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ТА ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ ЯК ФАКТОРИ МИСТЕЦЬКОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ КОЛЕКТИВНОГО МУЗИКУВАННЯ

обмежених функціональних можливостей:
Методичні рекомендації до проведення
тренінгових занять /О.В. Безпалько, С.В. Едель –
К.: Видав-во Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, 2001. – 32 с.

12. Соціальна робота в Україні: Навч.
посіб. /І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько,
С.Я. Харченко та ін.; За заг. ред. І.Д. Зверєвої,
Г.М. Лактіонової. – К.: Науковий світ, 2003.
– 233 с.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2008.

УДК 78.07:159.955

Олександр Якубов, здобувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ТА ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ ЯК ФАКТОРИ МИСТЕЦЬКОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ КОЛЕКТИВНОГО МУЗИКУВАННЯ

У статті окреслюються такі концепційні засади методики формування творчого розвитку студентів педагогічних університетів у процесі колективного музичування як творча активність та художнє мислення, визначаються основні методичні положення, засади та принципи їх розвитку.

Ключові слова: творча активність, художнє мислення, емпатичний компонент.

Постановка проблеми. Проблема ансамблевого музичування як невід'ємної складової фахової підготовки музиканта-педагога у сьогодишній практиці набула значної актуальності. Досвід камерного виконавства є беззаперечно необхідним для будь-якого інструменталіста. Поширення камерно-ансамблевої форми музичування у концертній практиці служить причиною посиленої уваги до культивування дисциплін цієї групи у європейській музичній освіті. Від недавня зростання ролі класів камерного ансамблю у музично-освітніх установах різних рівнів України також постає як результат усвідомленої необхідності, продиктованої виконавською і педагогічною діяльністю. У системі вищої музично-педагогічної освіти нашого часу практикуються найрізноманітніші форми ансамблевого музичування, серед яких провідне місце належить хоровим колективам та різновидам оркестрів (камерні, симфонічні, оркестри народних інструментів), поряд з ними все істотною стає чисельність та кількість різновидів малих камерних ансамблевих складів, серед яких однорідні (ансамблі баяністів, домристів, балалаєчників, гітаристів, унісони скрипалів, ансамблі та капели бандуристів), одновидові (класичні ансамблі духових, струнні квартети, вокальні ансамблі), та мішані (троїсти музики, естрадно-джазові колективи, мішані

камерні ансамблі академічних та народних інструментів тощо).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливо, що цілий ряд фахівців присвятили даним проблемам дисертаційні дослідження, здійснені у недавньому минулому (після 2000-го року). Серед них – роботи, присвячені психолого-педагогічним проблемам підготовки керівника хору (Л. Бірюкова, 2007 р.), творчим аспектам вокальної підготовки (Г. Панченко, 2008 р.) та виконавської майстерності інструменталістів (В. Федоришин, 2006 р.).

Ряд досліджень фахівців з педагогіки містять теоретичні положення про розвиток творчих здібностей, теорії і дидактики музичного виховання, методичної підготовки майбутніх вчителів музики (Л. Арчажнікова, А. Болгарський, В. Орлов, О. Ростовський, В. Яконюк та ін.), формування художньо-виконавських здібностей (А. Ковальов, О. Приходько та ін.), практику камерно-ансамблевого виконавства (Л. Раабен [13], І. Польська [11, 12], Л. Гінсбург [2], А. Калениченко), історичні, художньо-психологічні, соціо-культурологічні аспекти ансамблевого музичування (Т. Молчанова [9], М. Давидов [4], Д. Кужелев), місце ансамблю у системі музично-педагогічних дисциплін. Серед останніх слід виділити роботи універсального спрямування з розглядом проблем загально-методичного плану (І. Арутюнян [1], М. Готліб